

Käkisalmen tiellä

Kun Räisälän kirkonkylän keskustasta teiden risteyksestä lähinnä osuuskaupan luota lähdetään kohti Käkisalmea, oli ensin tienhaara vasemmalle Räisälän Kartanoon. Sen alueesta kerrotaan myöhemmin. Lähdemme seuraamaan varsinaista maantietä, jossa ensimmäisenä kohtaamme ison saha-, mylly- ja sähkölaitosrakennuksen, jota yleisesti kutsuttiin vain Sahaksi. Muutaman sadan metrin jälkeen ollaan Toivolan mutkassa, jossa pienen mäentöyrään laella sijaitsee monen perhekunnan asutun Toivolan talo, jossa aikoinaan nuorisoseura kokoontui ja kouluakin pidettiin. 30-luvulla asuivat Heikkoset rakennuksen Kartanon puoleisessa päädyssä. Heikkonen oli Kartanon sahan asiantunteva tukinostaja ja hankintamies. Rakennuksen keskiosassa asuivat Poutaset. Poutasen Sigfrid — Sipro — askarsi Kartanon navettamiehenä. Perheeseen kuuluivat pojat Erkki ja Kauko. Poutasen emäntä oli Kopperoisen poikien mummo. Kävin minäkin Osmon kanssa joskus Toivolassa. Ivaskan puoleisessa päädyssä asuivat Lehtoset: Oskar, Karoliina, Bertta ja Gunnar. Samassa päädyssä oli myös seppä Myllyksellä perheasuntonsa.

Toivolan jälkeen tultiin tienhaaraan, josta oikealle mentiin Kiviniemeen, vasemmalle Käkisalmeen. Aivan tienhaaran tuntumassa oli Putorian Kartanon vanha päärakennus nimismies Antti Ilmari Kauppinen hallussa. Talon sauna sijaitsee runsaan sadan metrin päässä aivan Vuoksen rannalla töyräällä valtavan riippakoivun alla. Putorian Kartanon pihapiiriin oli aikoinaan kuulunut muitakin rakennuksia, jotka 30-luvulla oli purettu pois. Vain yksi jykevä aitta jäi.

Lyhyen matkan päässä oli helluntaiseurakunnan rukoushuone, jossa seurakunnan jäsenet kokoontuivat ja viettivät juhliaan.

Samassa rykelmässä oli Karlssonin vanha torppa ja Fabian Laukkasen mökki. Se oli niin lähellä rantaa, että keittiön ikkunasta olisi pystynyt vaikka kaloja onkimaan. Talojen yhteinen sauna oli ennen siltaa korkeahkon kallion kupeessa.

Pikku saari näkyi oikealla pengerryksen kohdalla. Tämän jälkeen ollaankin jo Ivaskan sillalla, jonka alla vesi virtasi kahta väylää pitkin. Silta oli puurakenteinen, varsinkin silta-arkut olivat komeat, tehty sen ajan parhaita työtappaa noudattaen. Kun ylitimme sillan, näimme kaksikerroksisen Ison Ivaskan päärakennuksen ja puutarhan mäen päällä komean kuusiaidan suojaamana.

Kauempana maantiestä oli useita hovin työväen asuntoja, mm. ropottitupa, tallimiehen asunto ym.

Pikku Ivaskan rakennukset olivat Rainioiden omistuksessa.

Muistan nähneeni ensi kertaa kalkkunoita tepastelemassa heidän pihamaallaan. Olin näet vienyt silloin lehmän Hussaaren kesälaitumelle. Sillä matkalla usein tapasi monenlaista luonnonelämää.

Lastenkodin ja kunnalliskodin ohitse menevää kylätietä myöten poikettiin varsinaisesta Käkisalmen tiestä Ivaskanmäen ja Neitsytkallion kyliin, joista koulupiirimme pitkämatkaisimmat koululaiset kulkivat kirkonkylään. Päivittäistä koulumatkaa kertyi heille kesäkelillä noin viisi kilometriä, talvella hiihtokelin aikana matka lyheni kolmeen kilometriin. Täältä puolelta kaikki marilaiset ja monet muut kävivät koulussamme. Joukossamme oli joka vuosi myös useita lastenkodin lapsia.

Neitsytkallion koululaisia, joiden koulutie yltyi viiteen kilometriin maantietä pitkin, oli mm. Kopran Kauko ja Niilo, Sinkon Lempi, Lennart ja Leevi. Matka lyheni, jos he kulkivat soutaen kilometrin verran Sipiläisen rantaan ja sieltä Tienristin kautta maanteitse kävellen vielä kolmisen kilometriä. Kolmantena vaihtoehtona oli tehdä soutumatka noin kahden ja puolen kilometrin pituisena. Voidaankin hyvin kuvitella, kuinka vaikeaa oli sen kulmakunnan koululaisilla koulumatkansa päivittäisessä suorittamisessa säässä kuin säässä!

Kunnalliskodin tienhaarasta eteenpäin mentäessä oli Kallio-niminen talo asukkainaan Laamaset ja Kärkkäsen Emil perheineen. Seuraavastakin talosta käytiin vielä kirkonkylän koulussa. "Uusilla

Tuvilla" asui useita perhekuntia: Huppusen Heikki, Rakkolaisen Juho, Rouhiaisen Heikki ja Juho, joka toimi vakuutus- ja lehtiasiamiehenä.

Sirkka Rouhiainen oli allekirjoittaneen kanssa samaa ikäluokkaa.

Maantien vasemmalla puolella pellolla oli kunnan omistama tiilitehdas, jossa kului savikasa toisensa jälkeen kesäisin. Sitten käännyimme takaisin tien oikeata laitaa, koska tästä eteenpäin alkoi Kivipellon koulupiiri.

Ensiksi kohtasimme Karsillan talon, jossa asuivat Vaetojat ja Vellingit. Heikki Vellini oli tosi velikulta. Hän käänteli sanoja takaperin meille pojille jutellessaan ja sekös oli hauskaa tähän tapaan: "Tust sie milet?"

Karsillasta kulki pienen matkaa tie, jonka varrella oli Tattarinmäki-niminen Rakkolaisen Uunon asuinpaikka. Lähdekorpi-nimisessä talossa asuivat Karhisen Antti, Purhosen Juho, Reinikaisen Kalle ja Teperin Heikki perheineen. Sivutie päättyi tähän.

Sitten lähestyttiin taas Ivaskan kylän keskustaa, jossa mm. sahan rakennukset sijaitsivat. Yksi teistä johti sahan ohitse Karvosen Viljamille. Koivuniemi oli ennen sotia Väinö Niittymäen perheelle vuokrattu kesäasunto. Sen omisti kunnankirjuri Tommi Tiira. Eteenpäin mentäessä oli Vesalaisen Antin asunto ja viimeisenä pikku tien päässä Honkaniemi asukkaana Tiiran Kaarlo perheineen.

Palaamme takaisin maantielle. Ivaskan Hovin kohdalta lähtenyt tie johti kunnanlääkäri Emil Ketomaan virkataloon. Pihapiirissä oli myös pieni sairastupa, jossa hoidettiin mm. tarttuvat kulkutautitapaukset. Maantien varrella oli entinen meijeritalo, jossa asui Ivaskan hovin työväkeä: Hantikan Juho, Julkun Juho ja Poikosen Tuomas. Aikaisemmin mainittujen koululaisten lisäksi muistuvat mieleen kaikki Julkun lapset: Laina, Taimi, Oiva, Hilikka, Matti ja Jorma, Karvosen Toini, Tiiran Tyyne, Kärkkäsen Aino, Heikkosen Gunnar, Forsmannin Arvo ja Veikko, Javanaisen Henry, Junnan Onni, Koveron Tauno, Tikan Vilho, Käpin Maire ja Rakkolaisen Veikko.

Ivaskan sillan ylitettyämme löydämme vanhojen rakennusten kivijalkoja korkealla törmällä. Tällä mäellä on ollut aikoinaan rakennusryhmä, myöhemmin sieltä löytyi kesäisin makeita ahomansi-koita ohikulkijalle.

Kiviniemen tienhaaran jälkeen vastapäätä Toivolaa on metsän reunassa lato, jonka edessä pieni lampi. Sieltä kerrottiin kuullun susilauman ulvontaa vuosisadan vaihteessa. Multsillan alitse virtasi uoma, jossa aina oli vettä. Pieni perattu jokipahanen sai alkunsa Pessunalammesta ja siihen yhtyi toinen haara Karhu-lammesta päin. Tämä kaita joki päättyi Vuokseen. Toivolan takana olleen paju-kon jälkeen ja juuri ennen Vuokseen liittymistä vieressä oli luonnonlähde, josta Fabian Laukkasen perhe haki juomavetensä.

Viimeinen talo maantien varrella vasemmalla oli Honkala, jossa ennen sotia toimi Keski-Karjalan Osuusliike.

Mieleeni muistuvat yhä ne mahtavat hongat jotka kasvoivat tässä metsikössä.

Humisivat komean korkeina.